

I DEN SERIE af skildringer
öfver svenska och särskildt
skånska herrgårdar, som Idun
tid efter annan meddelar i
sina spalter, presentera vi i dag
det minnesrika

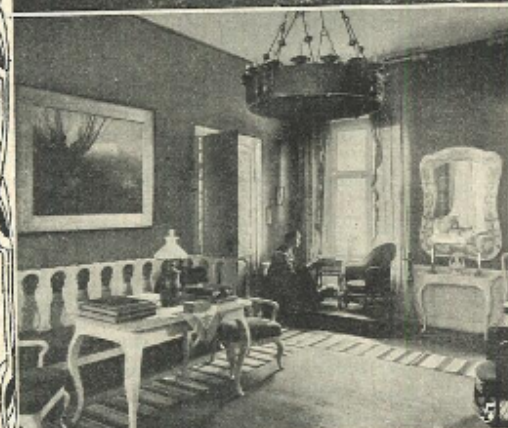
L IKA KÄNDT som Borge-
by fordomdags varit
bland medlemmarne af Skånes
prästerskap och adel, lika
känd är samma gård numera
bland alla dem i vår sydli-
gaste provins, som intressera
sig för litteratur och konst.
Den gamla gårdens unga
härskarinna, fröken Hanne
Larsson, har fört något med
sig af den nya tiden in i de
äldriga salarne, hvilket näk-

PÅ BORGEBY.

Borgeby, hvilket numera, tack
vare sin litteratur- och konst-
intresserade ägarinna, är vor-
det ett gästfritt hem för flere
af vår sydsvenska diktarskolas
representanter.

den, som skriver dessa rader,
en senhöstdag förlidet år, un-
der ett besök i Lund, omot-
tog inbjudning att för några
timmar gästa Borgeby. Med
eftermiddagståget afreste jag
alltså från Lunds västra och
befann mig efter en timmes
resa vid Bjärred, en plats,
som under sommartiden för
lundaborna är hvad Trouville
är för fransmännen. Här var
en lverklädd kusk mig till

tar en till mötes redan då man trä-
der genom det äldriga porttornet,
som står med märken i väggarna
ända från den tid då Karl VII:e
Knutsson med sin armé låg utanför
vallgravarne. Den främling, som
vill göra sig en föreställning om
huru ett gammalt skånskt herresäte
skall se ut, den bör göra ett besök
å Borgeby. Och han skall snart
komma under fund med, att alla an-
genäma föreställningar han gjort sig
om ett sådant hem motsvaras af verk-
ligheten ej minst i fråga om vänligt
tillmötesgående och gammaldags gäst-
frihet.

Det var därför med stort nöje

mötes, och efter ett par raska kampar
rullade vi sedan fram öfver det mest
typiska slättlandskap, som Skåne-
landet har att uppvisa. Efter en kort
färd stannade vi å borggården, där
Ernst Norlind, målaren, skalden och
filosofen, redan å trappan hälsade
sitt välkommen. Herr N. har näm-
ligen under ett par års tid varit bo-
satt å Borgeby, där han i ett rum
invid det gamla porttornet har sin
ateljé.

Det var några särdeles angenäma
timmar jag kom att tillbringa å denna
gästvänliga och minnesrika gård, där
sinne för konst, särskildt för skånsk
konst och skånsk diktning, öfver-

BILDER FRÅN BORGEBY. 1. LÖDDEÅ VII BORGEBY. 2. PORTTORNHUSET OCH NUVARANDE BONINGSHUSET FRÅN PARKSIDAN. 3. PORTTORNET.
4. BORGEBY FRÅN TRÄDGÅRDSSIDAN. 5. SÄLLSKAPSRUMMET. 6. PARTI AF MATSALEN. 7. SKRIFTRUMMET. 8. RÖKET.
LINA JONNS EFTR. FOTO.

allt träder en till mötes. Å väggarna ser man taflor, akvareller och skisser af åtskilliga af våra mera kända skånekonsnärer, däribland Norlind, af hvilken unge, lofvande konstnär vi upptäcka flere dukar, hvarjämte å salongsbordet alla de unga skåneskalderna, särskildt Ekelund och Österling, finnas representerade, för att icke tala om Hans Larsson, drömmaren och filosofen, hvilka alla äro ofta sedda gäster å Borgeby gård. Af skånska allmogemöbler och allmogeväfnader ser man öfverallt typiska prof, i hvilket rum man än befinner sig. Man skulle, äfven om man före sin ankomst till Borgeby icke hade minsta aning därom, inom kort finna att den kvinna, som styr och ställer i dessa salar, icke allenast är en konstitresserad, utan en konstnärssande själf, som med kännarens fina urskillning förstår att ordna och placera. Så är också förhållandet. Fröken Hanna Larsson, som efter sina föräldrars död, med tillhjälp af inspektör och rättare, ensam styr och ställer å sitt stora gods, är icke allenast godsägarinnan, utan äfven en kvinna, som visar förstälse af allt det kulturella, som rör sig i tiden.

I sällskap med den för naturens skönhet så känslige unge målaren och skalden göra vi en promenad omkring den åldriga borgen, med sina många minnen från en svunnen tid. Först och främst märka vi då det fristående "Börjes torn", som utgör en lämning från den tid, då slottet var en fyrkant. Detta torn, som fordomdags lär ha varit högre, uppfördes af biskop Birger, då Borgeby hörde under kapitlet i Lund. Vi läsa också öfver ingången till detsamma följande inskription:

År 1500
uppfördt af
Birger Gunnarsson
Årkebiskop i Lund
Återstaldt och förskönadt
af grefve Carl Wachtmeister
svenskt och norskt statsråd för utrikes ärenden
år 1870.

Borgeby äldsta historia förlorar sig i sagans dunkel. Under 11:e århundradet lär gården ha ägts af en Sven Truedsson, som var broder till konung Erik Ejegods gemål, drottning Bothilda. Tidigt kom godset emellertid under Lunds ärkebiskopsstol och förmodligen var det då Karl Knutsson därstädes plundrade och brände. Det gamla tornet, i hvilket inkörsporten ännu är belägen, lär vara ett minne från denna tid, och förmåler sägen, att i ett af de underjordiska rum, som man ännu därstädes ser, satt en af den tidens mäktigaste kvinnor, Ilia, Åkesdotter Thott, inmurad medan striden utkämpades och borgen nedbrändes. Hon undslapp med lifvet, och tornet hade icke tagit större skada än att det kunde återrestaureras. Huru gammalt detta torn är, torde därför vara svårt att utreda. Äfven vid ett senare tillfälle, nämligen under konung Karl XI:s skånska krig, lär borgen delvis ha blifvit raserad och förstörd, fastän den strax därpå ånyo blef återställd i sitt förutvarande skick. Enligt Brunius och Ljunggren omgäfvos byggnaderna vid denna tid en lång fyrkantig borggård, med längsta sträckningen i öster och väster samt belägen på föga afstånd från åstranden. Tre sidor utgjordes af byggnaden, medan den fjärde och västra sidan bestod af en mur, som sträckte sig mot norr utom borgen och nedåt åns strand. På norra sidan af borgplatsen var ett envåningshus, på den östra ett sådant i två våningar, och mellan dessa bägge byggnader låg i fyrkantens nordöstra hörn det förut omtalade Börjes torn. På södra sidan lågo tre med hvarandra förenade byggnader, af hvilka den östra, som upptog halfva sidan, var ett långt envåningshus med källare och gafvel åt öster

— den mellersta en hög tornlik byggnad med ett på södra sidan befintligt utsprång, genom hvilket den hvälfda inkörsporten ledde, och den tredje ett tvåvåningshus. Byggnaderna voro omgifna af vallar, och på sydöstra hörnet af dem fanns en bastion. Vallarne voro bestyckade med kanoner. Det hela omgafs af gravar på tre sidor, på den norra skyddades det af Löödestrom. Alla murarne äro emellertid nu raserade och gravarne fyllda, och är det endast på västra sidan man ännu kan se spår af dem. Ståtliga bokar och almar växa nu öfver de gamla gravarne och raserade befästningarna. Af byggnaderna kvarstå endast södra långhuset samt de båda förut omnämnda minnesrika tornen, mellan hvilka en underjordisk gång fordomdags skall ha ledt. En härlig park sträcker sig rundtom den gamla borgen och bidrager att öka dess behag.

Att uppräknat alla de många personer, som under tidernas lopp varit ägare till Borgeby, eller Borreby, som den fordomdags benämndes, skulle alltför mycket inkräkta på tidningens utrymme, hvarför vi inskränka oss till att nämna, att gården under medlet af 1500-talet varit bortförlänad åt den bekante malmöborgmästaren Jörgen Kock. År 1563 erhöill Hans Spegel, Fredrik III:s "kammerkjenner", genom konungens skötebref äganderätt därtill. År 1584 sålde Spegel godset till Hans Lindenow, inom hvars släkt det stannade till begynnelsen af 1700-talet, då det genom gifte tillföll släkten Ramel, 1720 släkten Trolle och 1770 Bondesläkten. Excellensen greve Gustaf Trolle-Bonde sålde en del af godset 1809 och återstoden till grefvinnan Hastfer 1811. Hon efterlämnade tre barn, af hvilka fröken Brita Sophia, sedermera gift med öfverste Carl Bergensträhle, arrenderade gården. Hon dog barnlös år 1833, och finnes en minnessten, rest af hennes sörjande make, i parken strax utanför Börjes torn.

Å stenens ena sida läses:

Friherrinnan Brita Sophia Hastfer
född den 9/1 1776
gift den 9/8 1800
död den 9/8 1833
Ligger begravnen i Borreby 9/8
och den 10 förä till grafven
uti Löödeköpinge kyrka.

Stenen restes af Carl Abraham
Bergensträhle
den 9/8 1835.

Å stenens andra sida läser man följande poetiska inskription:

»Du kalla marmor
Förvarar minnet
Af ett varmt hjärta,
Som till döden
Älskade och älskades
Af make och vänner.
Välsignad vare
Ditt stoft i griften
Välsignad vare
Din ande hos Gud.
Välsignadt ditt minne
Uti en tacksam makes bröst.»
Carl Bergensträhle.

Under senare tider har Borgeby gård, som nu är något styckad, ägts af medlemmar af släkterna Ramel och Wachtmeister, tills godset år 1870 inköptes af framlidne landbrukaren P. Larsson, "en selfmade man", hvars dotter nu är godsets ägarinna.

Det heter i en sägen, att Borgeby gård all-

tid gått en lycklig framtid till mötes, då den, som så ofta varit förhållandet, ägts af kvinnor. Vi förutspå och tillönska att denna tradition allt fortfarande må äga bestånd, helst som godset nu mera än någonsin har förmånen äga en härskarinna, som pietetsfullt vårdar sig om dess inre och yttre, såsom fröken Hanna Larsson visat sig göra.

Timmarne rinna fort i angenämt sällskap. Och sådant fattas icke, då man besöker Borgeby. Vid 8-tiden på aftonen åker jag åter i vännen Norlinds sällskap till stationen. Vi hinna fram just som tåget är färdigt att gå. I kvällsmörkret rulla vi fram öfver det flacka slättlandskapet, med sitt i höstkvalen sorgset rufvande vemod, sin tunga, mystiska stämning. Ute vid Lomma se vi, huru fyrarna tändas och slockna, medan det elektriska ljuset från Malmö och Lund lyser som en våld i höstmörkret. Så, efter en kort resa stanna vi åter i Absalons och Saxos urgamla, men alltid ungdomliga stad.

PEHR JOHANSSON.

Som en intressant komplettering till ofvanstående meddela vi följande lilla karaktäristik öfver Borgeby härskarinnan, fröken Hanna Larsson, meddelad af en i sitt kall framstående skånska, hvilken sedan länge känner henne:

"Hanna Larsson har utgått från ett förmöget och gammaldagsaristokratiskt allmogehem i södra Skåne, af det slag, som numera endast finnes långt från järnvägarna. Modern var sjuklig under dotterns uppväxtår, hvarför denna så småningom öfvertog hemmets vård och slutligen efter moderns död — Hanna Larsson var då nitton år — förestod detsamma ett par års tid. Det afskilda lifvet i barndomshemmet blef henne dock slutligen för trångt, och då fadern gifte om sig, lämnade hon detta för att söka den utveckling af sina rika krafter, efter hvilken hon allt mera medvetet längtat. Ett par år tillbragte hon så i föreståndarefamiljen på folkhögskolan Hvilan, under studier af språk och humanistiska ämnen. Af det rika lif, som gemenligen är folkhögskolorna eget och som på Hvilan yttermera färgas af de besök, som skolväsendet m. m. studerande främlingen afläggja på sin färd längs en af Sveriges stråkvägar, har hon synbarligen tagit starka intryck.

Senare företog hon under flere år resor och vistades omväxlande i Schweiz, Frankrike, Tyskland och Norge äfvensom i Stockholm. Hvad hon under denna tid erfor, visade hon en sällsynt förmåga att upptaga och assimilera. Sitt hem hade Hanna Larsson under denna tid hos en syster i Lund. Men det var, som om lifvet i staden kväfde och förstummade henne. Arbete erbjöds nog, men hon kunde ej komma till sin rätt däri. Det blef henne allt mera klart, att hon måste skapa sig en verkningskrets på landet. Under sin uppväxt hade den rika bonddottern deltagit i alla de göromål, som förekomma på en stor landgård, och var således väl förberedd till den kurs hon nu i afvakten på sina planers mognande genomgick — Hvilans landtmanna-

HANNA LARSSON.

Claës Hultberg
*** Konsthandel och Inramningsaffär. ***

Alla sorters Taflor och Reproduktioner, af Fotografiramar. Speglar och Konstmöbler af eget förstklassigt fabrikat.

Skulptur, Keramik, Porslin. Största lager
18 Birger Jarlsgatan 18

skola. År 1900 öfvertog hon så den af fadern för hennes modernearf inköpta gamla herregården Borgeby — hittills förträffligt skött af den framstående landbrukaren C. Måge. Men under den tid, som sedan dess förlutit, har gården *icke* minskat i afkastning. Ty Hanna Larsson har den för en husbonde så oundgängliga egenskapen att *själf ha genomgått graderna*. Hon förstår både *arbetare och arbete*, den första betingelsen för att kunna omge sig med dugliga hjälpare.

Om det således är märkligt nog att en kvinna med heder kan förestå en gård af detta omfång (550 tild åker), hvilket ju främst faller yrkesbröderna i ögonen, skall ingen utan förundran inträda i det hem Hanna Larsson på den gamla gården inredt åt sig. Här härskar hvarken tapetserarlyx, "modern stil" eller välkända hemslöjdsmonster. Af alla har hon lärt, men lärdomarna ha genomgått en omdaningsprocess i ett kvinnosinne, begåfvadt med en sällsynt säker känsla för hvad som ger hemmet på en gång skönhet och ro. Mattor, gardiner, möbler, allt är tillverkad efter anvisningar, mönster och utkast af henne själf. Och sålunda har åter skapats ett såreget skänkt landthem, en värdig efterföljare till det, som numera är en saga, med sin prägel af hederlighet, färgskönhet och god tradition — endast flyttadt upp på högre plan, förfinadt, utveckladt, befriadt. Och så är det ock en värdig ram kring den andliga luft, som här slår en till mötes. Här finns säkerhet utan arrogans, fördomsfrihet utan koketteri, och gästfrihet gent emot alla, som kunna trifvas i denna atmosfär.

Borgeby har också blifvit upptäckt och har sett inom sina gamla murar mer än en betydande personlighet af nya tidens barn, som här funnit en fridens oas för trötta nerver. Den bekante tyske författaren Rainer Maria Rilke har kvarhållits en hel sommar af denna Borgeby-luft. Ellen Key har här värmts af att känna sig välkommen, att känna sin person respekterad, om än icke alla sina läror besvurna. Här ha det unga Skånes författare och konstnärer en fristad, och mångt konstverk, mången dikt af dem som väckt uppmärksamhet äfven utanför Skåne, ha här sin födelseort.

Hanna Larsson är dock icke endast för denna typ af människor en god vän, äfven om hon genom sin varma förståelse af diktnings och konst måste känna sig särskildt besläktad med den. Ingen går ohjälpt ifrån henne, endast hon ser, att hon kan bringa verklig hjälp. Det som är ärligt och äkta känner hon igen i alla former, kanske härvid hjälpt af den erfarenhet hon en gång uttryckte sålunda: "Det är godt och rikt att hafva tillhört olika samhällsklasser".

Det är också rikt och godt att känna en person så helgjuten, så kraftig af härkomst, så fin af livets uppfostran i en tid, då godköpsbildning och slagfärdighet ofta få gälla för vetande och intresse."

*Undertecknad, som på
ett Grannas barmhertigt,
anden dessamma smilande
alla omgärdar i en god
belysning och drag. Sitt och
hållit.*

*Ingeborg Lethelius
sty. af Lilla Högskolan och
Röjlförn för hvarst i...*

I HALMSTADS Tivolipark aftäcktes i lördags en byst af aflidne framstående kommunal- och riksdagsmannen konsul Göran Hammar, parkens grundare, hvarvid landshöfding Asker höll minnes-talet. Bysten, som är utförd af den kände skånske skulptören Sven Andersson, är fotograferad för vår räkning af fotografen Johan Hallberg, Halmstad.

Herta Marks idé.

Vördsamt tillägnad de ogifta, af Campanula.

(Forts. fr. nr 36.)

"**NI FRU HOLGER**, behöfver mig bättre än lilla Sara," sade han hastigt. "Sara är fullkomligt frisk nu, men det är inte ni. Jag har studerat er litet smått, och om ni kan lita er till mig och tro mig, så följ mitt råd och stanna här ett par veckor i så fall, att ni kan känna trefnad här, så att inte er fysik motarbetas psykiskt ifrån!"

Ja, nu ville fru Holger helst stanna.

"Men manne det finns ett rum för mig?" frågade doktor Hall.

"Det finns endast ett, och det är mitt. Jag kan få bo hos Ester, hennes rum är afsett för två, det vill säga, det har två fastspikade sängar," sade fröken Mark skrottande.

"Och jag skulle åter en gång göra intrång på ert område, på er bekvämlighet. Tror ni, att jag kan det?" frågade han.

"Ja".

"Först måste ni logera min rock i er koffert och sedan mig själf i ert rum. Jag blir i skuld till er."

"Den skulden kan göras upp i ett snöbollskrig. Vi ha ett helt snöfält därborta."

"Hvad här är skönt!" sade doktor Hall och reste sig upp. "Hvad har ni egentligen mot sätern här uppe, fröken Mark?"

"Disharmonien," svarade han hastigt. "Stadsmanér och sidenklädningar i videsnär ofvanför trädgränsen — nej, det tilltalar mig inte."

XXI.

Fröken Herta var lycklig. Och dock visste hon inte rätt, hvarför doktor Hall kommit dit upp, och hvarför han stannade där. Luft? Å, det kunde inte hennes sprudlande hälsa begripa. Om det var för hennes skull eller för systemens, det hade hon inte klart för sig. Han hade redan i Modum tagit sig an system, som en läkare tager sig an en sjuk, och hon hade lagt märke till, hur han ständigt gaf akt på sy-

stern. Han hade kanske kommit dit för systemens skull och af studieintresse, sade hon ofta till sig själf, ty hon visste, att hans specialitet på läkarevetenskapens område var psykiatri. Men stundom sade hon sig själf, att han kommit dit endast för hennes egen skull.

Det var en berusningens tid. Hvarenda blick, hvarenda ord, hvarenda handling tillmättes betydelse. Aning, väntan, längtan glödde i själfva luften. Och broschyren var bortglömd. Den låg ännu kvar i sitt kuvert i resväskan.

Men den skulle komma fram i dagen.

De stodo på toppen af fjället, han och hon, ensamma i middagssolen. De voro trötta af vandringen genom videriset och mossan, och blodet brände deras kinder. Han lade capen, som han burit, öfver hennes axlar till skydd. De sågo vida omkring. Som böljande människotankar reste sig fjälltopp vid fjälltopp, den ena högre än den andra.

"Det är inte leken, som slår en till mötes här uppe, och det är inte glädjen," sade han, medan han såg ut öfver fjällvidderna, "det är allvaret, lufsallvaret med sin oundvikliga tyngd."

"Ja," svarade hon.

De stodo länge tysta däruppe på höjden i det glimmande solljuset. Det tunga lufsallvaret hade gripit dem.

Det var i den stunden hon lade fram sin kärlek för den hon älskade, det var i den stunden hon talade. En minut blott öfverlade hon med sig själf, om hon skulle stiga ner från fjället utan att ha bekant sin kärlek.

Hon stod alldeles stilla framför honom, men hennes läppar skälde en smula, ty hjärtat i hennes bröst darrade.

"Doktor Hall, ni har blifvit mig så kär, jag har aldrig älskat någon, såsom jag älskar er."

Han vände sig häftigt emot henne. Blodet vek bort från hans ansikte.

"Jag vet inte, om jag är ensam om min kärlek, jag känner det, som om jag inte kunde vara det. Hvad jag vet är, att lifvet skulle vara för mig en stor lyck-salighet, om jag fick lefva det samman med er såsom er hustru."

Färgen kom åter till hans ansikte. Hon såg de flammande strimmorna öfver hans kinder och hans blick med något mörkt, outgrundligt, nästan hotfullt i sitt djup.

"Jag blygs inte för min kärlek, därför vågar jag bekänna den, därför lägger jag den för er fot. Det är en mänsklig känsla, och jag är ju en människa, en fattig människa, om ni inte bryr er en smula om mig, men rik, rikare än alla andra, om ni håller af mig en smula," sade hon.

Capen föll af hennes axlar, hon gömde ansiktet i sina händer. Hon kunde inte se det svarta djupet i hans blick.

Då kände hon, hur han svepte capen om hennes axlar igen, hur han drog henne in till sig och slöt henne i sin famn.

"Jag har fått er, fröken Mark — Herta, af himmelen själf, och därför är du väl min."

Hon tog händerna från sitt ansikte och såg upp. Det hotfulla i hans blick var borta.

"Håller du af mig då en smula, en liten smula?"

Då han sedan svarade henne, sade han, att i den stund, då han stod ensam på fjället, sedan de skilts åt vid Stangstuen, hade det blifvit klart för honom, att hon gripit in i hans lif, inte såsom en den där kommer och går, utan såsom en den där stannar, blir kvar lifvet igenom till sorg eller till glädje, såsom en verklighet eller såsom ett minne blott. På henne hade han tänkt, då han gått utifrån fjället den samma väg de båda tillryggalagt dagen förut. Då hade han känt, att hon var honom kär, att han skulle vilja ta henne i sin famn och lefva lifvet med henne. Men...

"Å, intet men!"

Hon lade sin hand öfver hans mun till tystnad. Han kysste den och log.

"Det finns dock ett men," sade han och strök öfver hennes varma kind med sin svala hand, "och det ställde sig som ett högt fjäll i min väg. Med tungt sinne kom jag åter till Modum. Då drömde jag en natt, att någon ropade på mig, det ropade till mig från fjället här, och det var du, som ropade. Den dagen kom din systers bref, och dagen därpå för jag hit. Besinningslöst gaf jag mig iväg — jag, som vant mig vid att vara besinningsfull. Här lade sig genast det där men'et emellan oss som ett fjäll eller ett spöke, hvilket du vill. Men du såg det inte, du kom fram till mig och skänkte dig själf åt mig. Du visste inte, hvad du gjorde, du kända, och vet jag väl, hvad jag gör, då jag tar emot dig?"

"Å, hvad du skrämmar mig!" Hon makade sig närmare honom in i hans famn. "Det var alltså det där spöket jag såg i din blick nyss, och jag blef så rädd. Men såg, Artur, Artur — det är första gången jag talar till dig med ditt namn — då vi håller af hvarandra, då vi älskar hvarandra, kan det då finnas något, som är mer, som sträcker sig högre? Är inte kärleken den högsta toppen i vårt lif, den största makten?"

Lagermans flytande putspomada B O N A M I.